

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ:

A.

Δικό μας έργο, λοιπόν, είπα εγώ, των ιδρυτών της ιδανικής πολιτείας, είναι να αναγκάσουμε τις εξαιρετικές φύσεις να φτάσουν στο μάθημα που προηγουμένως παραδεχτήκαμε ότι είναι το μεγαλύτερο, να δουν δηλαδή το αγαθό και να ανεβούν εκείνη την ανηφορική οδό, και, όταν, αφού ανεβούν, το δουν ικανοποιητικά, να μην τους επιτρέπουμε (να κάνουν) αυτό που τώρα τους επιτρέπεται.

Ποιο δηλαδή;

Το να μένουν συνεχώς εκεί, είπα εγώ, και να μη θέλουν να κατεβαίνουν κοντά σ' εκείνους τους δεσμώτες ούτε να παίρνουν μερίδιο από τους κόπους και τις τιμές εκείνων, είτε μικρότερης είτε μεγαλύτερης σημασίας.

Έπειτα, είπα, θα αδικήσουμε αυτούς και θα τους κάνουμε να ζουν χειρότερα, ενώ έχουν τη δυνατότητα να ζουν καλύτερα;

B1.

α. «ἀφικέσθαι πρὸς τὸ μάθημα ὃ ἐν τῷ πρόσθεν ἔφαμεν εἶναι μέγιστον»

Με τον όρο «μέγιστον μάθημα» ο Πλάτων εννοεί την Ιδέα του Αγαθού, την ύψιστη γνώση, τη γνώση της αλήθειας. Η θέαση του αγαθού αποτελεί για τον Πλάτωνα βασική προϋπόθεση για την ορθή διοίκηση της πολιτείας. Ο Πλάτων θεωρεί ότι η κατάκτηση του Αγαθού οδηγεί όχι μόνο στη γνώση αλλά και στην πραγμάτωση της ηθικής και δίκαιης πράξης. Ο φιλόσοφος, δηλαδή, που φθάνει στη θέαση του Αγαθού, δεν είναι μόνο σοφός αλλά και ενάρετος, ηθικός και δίκαιος. Άρα, οι πράξεις του είναι ηθικές και δίκαιες και μπορεί να διοικεί την ιδανική πολιτεία με δικαιοσύνη και αρετή.

Ωστόσο, η θέαση και η προσέγγιση της Ιδέας του Αγαθού μέσω της νόησης, του ορθού λόγου, είναι δυνατή μόνο από τους ανθρώπους που είναι προικισμένοι από τη φύση τους με εξαιρετικά χαρίσματα, τα οποία σε συνδυασμό με την παιδεία που θα λάβουν θα τους επιτρέψουν να προσεγγίσουν τις Ιδέες, τα «ὄντως ὄντα». Το απαρέμφοτο «ἀφικέσθαι» δηλώνει τη θέαση του Αγαθού από τις «βέλτιστες φύσεις» μετά από κοπιαστική πορεία, επίπονη «παιδείουσιν».

B1.β. «ἰδεῖν τε τὸ ἀγαθόν»

Σύμφωνα με το σχόλιο του σχολικού εγχειριδίου, ο Πλάτωνας δε δίνει μια σαφή ερμηνεία για τον όρο «ἀγαθόν», που είναι από τους βασικότερους στο φιλοσοφικό του σύστημα, παρά αρκείται σε ορισμένους υπαινιγμούς. «Ἀγαθόν» πάντως είναι:

α) το «εἶναι» και ὅ,τι διατηρεῖ το «εἶναι» («εἶναι»= η ύπαρξη)

β) η τάξη, ο κόσμος (με την έννοια της τάξεως) και η ενότητα που διαπερνά και συνέχει την πολλαπλότητα (δηλαδή ὅ,τι εξασφαλίζει την τάξη και τη συνοχή της εξαιρετικά σύνθετης πραγματικότητας)

γ) ὅ,τι παρέχει την αλήθεια και την επιστήμη (δηλαδή η πηγή της αλήθειας και της γνώσης)

Η έκφραση «αὐτὸ τὸ ἀγαθόν» φαίνεται να δηλώνει την ύψιστη αρχή και την πηγή του ὄντος και της γνώσης. Πάντως, ήδη στην αρχαιότητα το «Πλάτωνος ἀγαθόν» ήταν παροιμιακή έκφραση για κάτι το ασαφές και σκοτεινό.

B1.γ. «ἀναβῆναι ἐκείνην τὴν ἀνάβασιν»

Η κατάκτηση του Αγαθού είναι δύσκολη και απαιτεί κόπο, επίπονη προσπάθεια και αγώνα. Αυτό ακριβώς υποδηλώνεται με την επανάληψη τύπων του ρ. ἀναβαίνω

«ἀναβῆναι», «ἀνάβασιν», «ἀναβάντες». Πρόκειται για μια ανοδική πορεία από το σκότος της άγνοιας στο φως της αλήθειας (ο ήλιος συμβολίζει το Αγαθόν), που οδηγεί τον άνθρωπο σε ολοένα ανώτερη γνώση και ήθος. Άλλωστε, πολύ συχνά στον Πλάτωνα λέξεις που σημαίνουν το άνω και την ανάβαση χρησιμοποιούνται μεταφορικά για την παιδεία και τα αγαθά που αυτή προσφέρει.

B2.α.

Ο Σωκράτης αντικρούοντας την ατομοκεντρική άποψη του Γλαύκωνα παρουσιάζει τον σκοπό του νόμου που ρυθμίζει τη λειτουργία της ιδανικής πολιτείας. Του υπενθυμίζει, λοιπόν, ότι τελικός και κορυφαίος σκοπός του νόμου, τον οποίο προσωποποιεί, δεν είναι η ευδαιμονία μόνο μιας κοινωνικής ομάδας (έν τι γένος) αλλά όλης της πόλης (έν ὅλη τῇ πόλει). Αντίθετα με το Γλαύκωνα, βλέπει το δίκαιο από τη σκοπιά του συλλογικού συμφέροντος και εκφράζει κοινωνιοκεντρικές αντιλήψεις για την πολιτική οργάνωση της πόλης - κράτους. Ο Σωκράτης θεωρεί ότι το γενικό καλό, το κοινό συμφέρον της πολιτικά οργανωμένης κοινότητας έχει προτεραιότητα έναντι του ατομικού συμφέροντος ή του συμφέροντος μιας κοινωνικής ομάδας. Το κοινό συμφέρον είναι ένα αγαθό που επιβάλλεται με το Νόμο.

B2.β.

Ο Σωκράτης αποδίδει στον νόμο τρεις βασικές λειτουργίες, που αποτελούν τις αναγκαίες προϋποθέσεις για την ευδαιμονία της πόλης. Οι λειτουργίες αυτές δηλώνονται με τρία μετοχικά σύνολα («συναρμόττων, ποιῶν και ἐμποιῶν») :

α. «συναρμόττων τοὺς πολίτας πειθοῖ τε καὶ ἀνάγκη» : η κοινωνική λειτουργία του Νόμου

Με το πρώτο μετοχικό σύνολο ο Πλάτωνας προβάλλει την κοινωνική λειτουργία του Νόμου, την επιδίωξη, δηλαδή, της κοινωνικής συναρμογής-συνοχής των πολιτών. Πρωτίστο μέλημα του νόμου, λοιπόν, είναι η επιβολή των προϋποθέσεων που θα οδηγήσουν στην αρμονική συμβίωση των πολιτών. Για να επιτευχθεί αυτό, ο νόμος χρησιμοποιεί δύο μέσα : την πειθώ και τη βία, όπως αναφέρει ο Πλάτων και σε άλλο του έργο (Νόμοι, 722b).

Με την πειθώ επιδιώκεται η εκούσια υπακοή των πολιτών στο νόμο. Ο νόμος χρησιμοποιεί, δηλαδή, λογικά επιχειρήματα, προβάλλει υγιή πρότυπα και εκπαιδεύει τους πολίτες, ώστε να συνειδητοποιήσουν τον κοινωνικό τους ρόλο, να παραμερίσουν το προσωπικό τους συμφέρον, να συνεργαστούν με τους συμπολίτες τους και να προσφέρουν ό,τι είναι δυνατόν στο κοινωνικό σύνολο. Η μέθοδος αυτή απευθύνεται κυρίως στους πεπαιδευμένους πολίτες. Υπάρχουν, όμως, πολίτες και μέλη της κοινωνίας, οι οποίοι δεν πείθονται με τον λόγο. Σ' αυτούς ο νόμος επιβάλλεται με τη βία. Ο όρος δηλώνει εδώ τον εξαναγκασμό (ή καταναγκασμό) των πολιτών να συμμορφωθούν σε όσα ορίζει ο νόμος, με τη χρήση των ποινών, των κυρώσεων που επιβάλλονται στους απείθαρχους. Η άσκηση «βίας» δεν σημαίνει ότι ο νόμος επιβάλλεται με τρόπο τυραννικό και αυταρχικό, ούτε περιλαμβάνει μέτρα που αποσκοπούν στην εξόντωση των απείθαρχων πολιτών. Η μέθοδος αυτή απευθύνεται, κυρίως, στον «ἄπειρον παιδείας ὄχλον», στους απαίδευτους πολίτες που δεν έχουν συνεισφέρει με την πειθώ και εξακολουθούν να «πολυτραγμονούν», να υπερβαίνουν τα όρια που έχουν τεθεί στη δραστηριότητά τους, και κατά συνέπεια δεν συνεισφέρουν στη συνοχή της πόλης και διαταράσσουν την κοινωνική αρμονία. Ο καταναγκασμός, όμως, μπορεί να εφαρμοσθεί και σε όσους πεπαιδευμένους δεν έχουν συμμορφωθεί με την πειθώ, ακόμα και στους άρχοντες, που δεν ζουν όπως τους επιβάλλει ο νόμος και το συμφέρον της πόλεως.

β. «ποιῶν μεταδιδόναι ... ὠφελεῖν» : η οικονομική λειτουργία του Νόμου

Με το δεύτερο μετοχικό σύνολο ο Σωκράτης αποδίδει στον Νόμο οικονομική λειτουργία. Ο Νόμος επιβάλλει μια από τις βασικές ιδρυτικές αρχές της ιδανικής πολιτείας, τον

καταμερισμό της εργασίας. Αυτό σημαίνει ότι κάθε πολίτης, ανάλογα με την τάξη στην οποία ανήκει, υποχρεώνεται να προσφέρει στην πόλη αυτό που μπορεί να προσφέρει («τῆς ὠφελίας ἦν ἂν ἕκαστοι τὸ κοινὸν δυνατοὶ ὤσιν ὠφελεῖν»), χωρίς να υπερβαίνει τα όρια των δυνατοτήτων και ικανοτήτων του, των αρμοδιοτήτων και καθηκόντων του. Κάθε τάξη πρέπει να κινείται μέσα στα αυστηρά πλαίσια που έχουν τεθεί : οι δημιουργοί να παράγουν αγαθά και να συντηρούν τους πολίτες, οι φύλακες –επίκουροι να φρουρούν την πόλη και οι φύλακες-βασίλεις να την διοικούν. Έτσι, τις σχέσεις μεταξύ των πολιτών χαρακτηρίζει η αλληλοβοήθεια, η αλληλοπροσφορά, η συνεργασία, και η αλληλεγγύη, που εξασφαλίζουν τη συνοχή της πόλης, την ομαλή συμβίωση και την κοινή ευδαιμονία.

γ. «καὶ αὐτὸς ... ἐπὶ τὸν σύνδεσμον τῆς πόλεως» : η παιδαγωγική και πολιτική λειτουργία του Νόμου

Με το τρίτο μετοχικό σύνολο δηλώνεται η παιδαγωγική και πολιτική λειτουργία του Νόμου, ο οποίος έχει χρέος να διαπλάθει («ἐμποίων») «ἀγαθούς πολίτες», ικανούς και άξιους να διατηρούν τη συνοχή της πόλης («ἐπὶ τὸν σύνδεσμον τῆς πόλεως» : σύνδεσμος της πόλεως =δεσμός που ενώνει, εξασφαλίζει τη συνοχή της πόλης). Για να γίνει αυτό, ο Νόμος θέτει όρια και περιορισμούς στις ατομικές επιθυμίες των πολιτών, ώστε να υποταχθούν στη λογική. Παράλληλα, καλλιεργεί την κοινωνική τους συνείδηση, προάγει την πολιτική κοινωνικοποίησή τους. Επιδιώκει, δηλαδή, να διαμορφώσει πολίτες που θα συνειδητοποιούν την προτεραιότητα του κοινού συμφέροντος έναντι του ατομικού και θα λειτουργούν υποτάσσοντας την ατομικότητα στη συλλογικότητα.

B3.

1. Κέφαλο
2. τον χορό
3. εκδιώχθηκε κακήν κακώς από το νησί
4. επωμίζονται στρατιωτικά και διοικητικά καθήκοντα
5. την Τυραννίδα

B4.α. ἀφικέσθαι - ανικανοποίητος
εἶπον - ρήμα
ἰδεῖν - ιδέα
μεταδιδόναι - παράδοση

B4.β.

- Πολλές οικογένειες λόγω οικονομικών προβλημάτων στερούνται βασικών αγαθών.
- Ο πόνος από το χαμό του φίλου του ήταν αβάσταχτος.
- Διατυπώθηκαν πολλές προτάσεις, προκειμένου να βγει η χώρα από τον φαύλο κύκλο της οικονομικής ύφεσης.

ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ:

Γ1. Ενδεικτική μετάφραση

Η ρητορική είναι ανάλογη με τη διαλεκτική· και οι δύο δηλαδή ασχολούνται με κάποια τέτοιου είδους θέματα, τα οποία, κατά κάποιον τρόπο, είναι για όλους κοινά αντικείμενα γνώσης και δεν ανήκουν σε καμιά διακριτή επιστήμη. Γι' αυτό και όλοι οι άνθρωποι, κατά κάποιον τρόπο, μετέχουν και στις δύο. Όλοι δηλαδή, ως ένα βαθμό, δοκιμάζουν να εξετάζουν και να επιχειρηματολογούν/να λογοδοτούν και να απολογούνται και να κατηγορούν.

Από τους περισσότερους, λοιπόν, άλλοι κάνουν αυτά χωρίς σχέδιο/τυχαία και άλλοι (τα κάνουν) από συνήθεια ως αποτέλεσμα άσκησης/επανάληψης. Επειδή υπάρχει ενδεχόμενο να τα κάνουν και με τους δύο τρόπους, είναι φανερό ότι θα μπορούσε να πετύχει κάποιος αυτά με κάποιον τρόπο. Μπορούμε πράγματι να ερευνήσουμε την αιτία, για ποιον λόγο δηλαδή άλλοι πετυχαίνουν από συνήθεια και άλλοι από τύχη· τότε όλοι θα συμφωνήσουν ότι κάτι τέτοιο είναι έργο μιας τέχνης.

Γ2. α. άφωρισμένης: άφωρίσθη
ύπέχειν: ύπόσχεσ
πολλών: ταίς πλείσταις
δρῶσιν: τῶν δρώντων

Γ2. β. τά δέ τοιαῦτα ἤδη πᾶς ἄν ὁμολογήσει/ ἄν ὁμολογήσαι τεχνῶν ἔργα εἶναι.

Γ3. α. τῆ διαλεκτικῆ: ετερόπτωτος ονοματικός προσδιορισμός, δοτική αντικειμενική, εξαρτώμενη από το αντίστροφος.
έξετάζειν: τελικό απαρέμφατο, αντικείμενο στο ρήμα έγχειροῦσιν.
θεωρεῖν: τελικό απαρέμφατο, υποκείμενο στο απρόσωπο ρήμα ένδέχεται.
ἔργον: κατηγορούμενο στο «τό τοιοῦτον», υποκείμενο του απαρεμφάτου εἶναι.

Γ3. β. «Ἐπεὶ δ' ἄμφοτέρως ένδέχεται»: Δευτερεύουσα επιρρηματική αιτιολογική πρόταση. Εκφέρεται με οριστική (ένδέχεται) και δηλώνει το πραγματικό.

Γ3. γ. Τῶν μέν πολλῶν: ετερόπτωτος ονοματικός προσδιορισμός, γενική διαιρετική στους ὀρους οί μέν/ οί δέ.
εἰκῆ: δοτικοφανές επίρρημα ως επιρρηματικός προσδιορισμός του τρόπου στο ρήμα δρῶσιν
ταῦτα: σύστοιχο αντικείμενο στο ρήμα δρῶσιν
διά συνήθειαν: εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός της αιτίας στο εννοούμενο ρήμα δρῶσιν.

A1. Στις άλλες δηλαδή ικανότητες, όπως ακριβώς εσύ λες, αν κάποιος ισχυρίζεται ότι είναι ικανός αυλητής ή (ικανός) σε οποιαδήποτε άλλη τέχνη, στην οποία όμως δεν είναι, ή τον κοροϊδεύουν ή εξοργίζονται μαζί του, και οι συγγενείς του πλησιάζοντας τον συμβουλεύουν με τη σκέψη ότι είναι τρελός . στη δικαιοσύνη όμως και στην άλλη πολιτική αρετή, ακόμη κι αν γνωρίζουν για κάποιον ότι είναι άδικος, εάν αυτός ο ίδιος λέει την αλήθεια εναντίον του εαυτού του μπροστά σε πολλούς, πράγμα το οποίο στην πρώτη περίπτωση θεωρούσαν ότι είναι σωφροσύνη, το να λέει δηλαδή την αλήθεια , σ' αυτήν την περίπτωση (θεωρούν ότι είναι) τρέλα και ισχυρίζονται ότι πρέπει όλοι να λένε ότι είναι δίκαιο είτε είναι είτε όχι, διαφορετικά (λένε) πως είναι τρελός αυτός που δεν προσποιείται (ότι είναι δίκαιος) με την ιδέα ότι είναι απαραίτητο ο καθένας χωρίς εξαίρεση να μετέχει με οποιονδήποτε τρόπο σ' αυτήν, διαφορετικά (είναι αναγκαίο) να μην υπάρχει ανάμεσα στους ανθρώπους.

B1. Ο Πρωταγόρας για να αποδείξει τη θέση του για την καθολικότητα της πολιτικής αρετής ακολουθεί εμπειρική απόδειξη, όπως φαίνεται από τη λέξη τεκμήριον, η οποία στηρίζεται στην κοινή αντίληψη.

Ο Πρωταγόρας πιο συγκεκριμένα προβαίνει στη συγκριτική εξέταση δύο παραδειγμάτων από την αθηναϊκή κοινωνία. Το πρώτο αναφέρεται στη στάση της κοινής γνώμης απέναντι στους ειδικούς σε έναν τεχνικό τομέα, εδώ σε έναν αυλητή, και το δεύτερο στη στάση της κοινής γνώμης απέναντι στον πολίτη και στη σχέση του με τη δικαιοσύνη. Η διαφορετική στάση της κοινής γνώμης στη μια και στην άλλη περίπτωση είναι για τον Πρωταγόρα επαρκής λόγος, για να πείσει τον Σωκράτη και το ακροατήριό του για την καθολικότητα της πολιτικής αρετής.

1ο παράδειγμα: «Ἐν γὰρ ταῖς ἄλλαις ἀρεταῖς, ὥσπερ σὺ λέγεις, ἐάν τις φῆ ἀγαθὸς αὐλητὴς εἶναι, ἢ ἄλλην ἠντινοῦν τέχνην ἢν μὴ ἔστιν, ἢ καταγελῶσιν ἢ χαλεπαίνουσιν, καὶ οἱ οἰκέοι προσιόντες νουθετοῦσιν ὡς μαινόμενον'»

Η αρετή, εδώ, δεν έχει ηθικό περιεχόμενο, αλλά αποδίδει την ικανότητα και τις γνώσεις κάποιου σε έναν ειδικό τομέα. Η κοινή γνώμη των Αθηναίων απορρίπτει αυστηρά όποιον ισχυρίζεται ότι έχει ειδικές γνώσεις, ενώ δεν έχει, δηλαδή όποιον δεν διαθέτει τη στοιχειώδη αυτογνωσία για το τι γνωρίζει και τι είναι. Όσον αφορά, λοιπόν, την ικανότητα ή τις γνώσεις σε κάποια τέχνη, επαινείται το να λέει κανείς την αλήθεια. Διαφορετικά, καταδικάζεται στη συνείδηση της κοινής γνώμης.

2ο παράδειγμα: «ἐν δὲ δικαιοσύνη καὶ ἐν τῇ ἄλλῃ πολιτικῇ ἀρετῇ, ἐάν τινα καὶ εἰδῶσιν ὅτι ἄδικός ἐστιν, ἐὰν οὗτος αὐτὸς καθ' αὐτοῦ τάληθῆ λέγῃ ἐναντίον πολλῶν, ὃ ἐκεῖ σωφροσύνην ἠγοῦντο εἶναι, τάληθῆ λέγειν, ἐνταῦθα μανίαν ...»

Αντίθετα, όσον αφορά τη δικαιοσύνη (και την πολιτική αρετή γενικότερα), θεωρείται σωστό το να λένε όλοι ότι είναι δίκαιοι, ακόμα κι αν δεν είναι. Αν κάποιος ισχυριστεί μπροστά σε άλλους ανθρώπους ότι είναι άδικος οι συμπολίτες του δεν τον επαινούν, παρόλο που ξέρουν ότι λέει την αλήθεια . απεναντίας τον θεωρούν τρελό. Η κοινή γνώμη αποδέχεται ότι ο καθένας είτε είναι δίκαιος είτε όχι πρέπει να υποστηρίζει ότι είναι ή να φαίνεται δίκαιος. Όποιος αποκλίνει από τη στάση αυτή δεν μπορεί να γίνεται αποδεκτός ως μέλος της κοινωνίας και θα πρέπει να υποστεί τη σκληρή τιμωρία της απόρριψης. Φαίνεται εδραιωμένη η αντίληψη ότι η κοινωνική συνύπαρξη των ανθρώπων δεν συμφωνεί με την αδικία, η οποία απειλεί με διάσπαση τη συνοχή της κοινωνίας.

B2 Η κοινή γνώμη, σύμφωνα με τον Πρωταγόρα, αποδέχεται ότι ο καθένας είτε είναι δίκαιος είτε όχι πρέπει να υποστηρίζει ότι είναι ή να φαίνεται δίκαιος («φασιν πάντας δεῖν φάναι εἶναι δικαίους, ἐάντε ὣσιν ἐάντε μὴ»). Όποιος αποκλίνει από τη στάση αυτή θεωρείται τρελός «ἢ μαινέσθαι τόν μὴ προσποιούμενον δικαιοσύνην» και δεν μπορεί να γίνεται αποδεκτός ως μέλος της κοινωνίας. Φαίνεται εδραιωμένη η αντίληψη ότι η κοινωνική συνύπαρξη των ανθρώπων δεν συμφωνεί με την αδικία, η οποία απειλεί με διάσπαση τη συνοχή της κοινωνίας, και ότι δεν υπάρχει άνθρωπος που τουλάχιστον δεν καταφάσκει στη δικαιοσύνη.

Ειδικότερα, το σκεπτικό του Πρωταγόρα μπορεί να ερμηνευθεί και ως εξής:

α) ακόμα κι ένας άδικος είναι σε θέση να διακρίνει τη δίκαιη από την άδικη πράξη. Αυτό σημαίνει ότι έχει μέσα του κάποια στοιχεία δικαιοσύνης, που όμως δεν έχουν καλλιεργηθεί επαρκώς, ώστε να τον αποτρέψουν από τη διάπραξη της αδικίας. Άρα, δεν θα πει αλήθεια, αν ισχυριστεί ότι είναι άδικος.

β) το να ομολογεί κάποιος δημόσια την αλήθεια, ότι δηλαδή είναι άδικος, θεωρείται παραφροσύνη, διότι:

- θα υποστεί ποινές,
- θα αμαυρωθεί η δημόσια εικόνα του.

Κανένας λογικός άνθρωπος δεν θέλει να του συμβεί κάτι τέτοιο. Ο Πρωταγόρας φαίνεται να διεισδύει στη νοοτροπία των ανθρώπων και να παρατηρεί ότι δεν τους ενδιαφέρει το τι πρέπει ή είναι σωστό να κάνουν, αλλά το τι τους συμφέρει να κάνουν. Επίσης, δεν τους ενδιαφέρει η πραγματική τους εικόνα (το είναι), όσο η εικόνα που συνάδει με τα προβαλλόμενα κοινωνικά πρότυπα και το κοινώς αποδεκτό σύστημα αξιών (το φαίεσθαι). Συνεπώς, η κοινωνική ηθική και το συμβατικό αίσθημα δικαίου αφορά -και πρέπει να αφορά- όλους τους ανθρώπους, διαφορετικά θέτουν τον εαυτό τους έξω από την κοινωνία και υφίστανται ό, τι συνεπάγεται αυτό.

B3. Ο Σωκράτης ισχυρίζεται ότι στην Εκκλησία του Δήμου, όταν οι Αθηναίοι, οι οποίοι είναι σοφοί, συζητούν για θέματα που απαιτούν ιδιαίτερη τεχνογνωσία, θεωρούν σωστό να δέχονται τη γνώμη μόνο των ειδικών. Μάλιστα, αν κάποιος μη ειδικός επιχειρήσει να εκφράσει τη γνώμη του για τα θέματα αυτά, τον αποδοκιμάζουν και τον διώχνουν. Αντίθετα, όταν γίνεται λόγος για θέματα που αφορούν τη διοίκηση της πόλης, δέχονται τη συμβουλή οποιουδήποτε πολίτη ανεξαρτήτως επαγγέλματος, οικονομικής κατάστασης ή καταγωγής, γιατί πιστεύουν πως όλοι έχουν πολιτική αρετή χωρίς να την έχουν διδαχτεί από πουθενά. Άρα, οι Αθηναίοι πιστεύουν ότι η πολιτική αρετή δεν είναι κάτι που διδάσκεται.

Ούτω δὴ ὃ Σώκρατες, καὶ διὰ ταῦτα οἷ τε ἄλλοι καὶ Ἀθηναῖοι, ὅταν μὲν περὶ ἀρετῆς τεκτονικῆς ἢ λόγος ἢ ἄλλης τινὸς δημιουργικῆς, ὀλίγοις οἶοντα συμβουλήσῃ, καὶ ἔαν τις ἔκτος ὧν τῶν ὀλίγων συμβουλεύῃ, οὐκ ἀνέχονται, ὡς σὺ φῆς –εἰκότως ὡς ἐγὼ φημί– ὅταν δὲ εἰς συμβουλήν πολιτικῆς ἀρετῆς ἴωσιν, ἦν δεῖ διὰ δικαιοσύνης πᾶσαν ἰέναι καὶ σωφροσύνης, εἰκότως ἅπαντος ἀνδρὸς ἀνέχονται, ὡς παντὶ προσήκον ταύτης γε μετέχειν τῆς ἀρετῆς ἢ μὴ εἶναι πόλεις. Αὕτη, ὃ Σώκρατες, τούτου αἰτία.

Στο παραπάνω απόσπασμα ο Πρωταγόρας επαναλαμβάνει το παράδειγμα που είχε αναφέρει ο Σωκράτης σχετικά με τη στάση των Αθηναίων στην εκκλησία του δήμου, για να συμφωνήσει μαζί του ως προς τη στάση που επιδεικνύουν, καθώς δέχονται τον καθένα να συμβουλευσει για πολιτικά ζητήματα (καθολικότητα), κυρίως όμως για να την ερμηνεύσει διαφορετικά. Πράγματι, όλοι οι Αθηναίοι διαθέτουν πολιτική αρετή, όχι επειδή αυτή δεν διδάσκεται, αλλά επειδή ο Δίας έχει μοιράσει σε όλους την αιδώ και τη δίκη και είναι αναγκαίο να την έχουν όλοι, διαφορετικά δε θα μπορούσαν να συσταθούν οι πόλεις.

Πιο συγκεκριμένα ο Πρωταγόρας θεωρεί :

α) Το ότι όλοι οι Αθηναίοι έχουν την πολιτική αρετή, δεν σημαίνει ότι αυτή δεν διδάσκεται, όπως υποστήριξε ο Σωκράτης, αλλά ότι είναι αναγκαία η ύπαρξή της για την οργάνωση κοινωνιών. Χωρίς τη συμμετοχή όλων στην πολιτική αρετή είναι αδύνατη η συγκρότηση και η διατήρηση των πολιτικών κοινωνιών.

2) Άποψη του Πρωταγόρα είναι ότι η πολιτική αρετή δόθηκε στον άνθρωπο σ' ένα μεταγενέστερο στάδιο (αιδώς καί δίκη) και όχι από την αρχή της δημιουργίας του. Αυτές τις δύο αξίες τις διαθέτει ο άνθρωπος ως ηθικές καταβολές και προδιάθεση. Για να γίνουν όμως κτήμα του και να φτάσει στην πλήρη κατάκτηση της πολιτικής αρετής πρέπει να καταβάλει προσπάθεια και αγώνα. Ο άνθρωπος δεν γεννιέται, αλλά γίνεται κάτοχος της

πολιτικής αρετής μέσα από μαθητεία σε αυτήν, δηλαδή με διδασχή και προσπάθεια. Σ' αυτό θα συντελέσουν οι φορείς αγωγής αλλά και οι νόμοι με τις ποινές και τις κυρώσεις τους.

3) Όταν, πάλι, ισχυρίζεται ότι υπάρχουν και κάποιοι που δεν την έχουν, εννοεί αυτούς που δεν την έχουν αναπτύξει πλήρως, που έχουν αδιαφορήσει να την κατακτήσουν μέσω της διδασκαλίας και, επομένως, έχουν μείνει στο στάδιο της προδιάθεσης, των καταβολών.

Συνεπώς, το πρόβλημα, κατά τον Πρωταγόρα, είναι πώς ο άνθρωπος με δεδομένη τη γενική αίσθηση του δικαίου (που του χαρίζουν η αιδώς και η δίκη ως προδιάθεση και καταβολές) μπορεί και πρέπει να παιδεύεται και να ευαισθητοποιείται προκειμένου να κατακτήσει μια δίκαιη συμπεριφορά από κοινωνικοπολιτική άποψη.

- B4.** α. Σ
β. Λ
γ. Σ
δ. Σ
ε. Λ

B5α. ἴωσιν: εισιτήριο
δει: ένδεια
ἀνέχονται:έξη
εἰδῶσιν: συνειδηση

B5β. Η λέξη αρετή μπορεί να χρησιμοποιηθεί με κάποια από τις παρακάτω σημασίες: προσόν, θετικό γνώρισμα, ήθος, ηθική τελείωση

Η λέξη λόγος μπορεί να χρησιμοποιηθεί με κάποια από τις παρακάτω σημασίες: η λογική, η ομιλία, η αιτία, η προφορική υπόσχεση

Η λέξη δημιουργικός μπορεί να χρησιμοποιηθεί με κάποια από τις παρακάτω σημασίες: εφευρετικός, παραγωγικός

Γ1. Γιατί, όταν ο λόγος στερηθεί και το κύρος /την αίγλη του ρήτορα και τη φωνή του και τις διακυμάνσεις που συμβαίνουν στους ρητορικούς λόγους, και όταν επιπλέον δεν εκμεταλλεύεται τις συγκυρίες και δε φροντίζει για την πρακτική εφαρμογή, και όταν δεν υπάρχει τίποτα που να βοηθά τον λόγο στην αντιπαράθεση και την πειστικότητα, αλλά όταν αφενός απ' όλα αυτά που έχουν προαναφερθεί ο λόγος είναι κενός και απογυμνωμένος, αφετέρου τον διαβάξει κάποιος χωρίς πειστικότητα και χωρίς να αποδίδει κανένα συναίσθημα, ακριβώς σαν να κάνει απαρίθμηση, εύλογα νομίζω φαίνεται ασήμαντος σε όσους τον ακούν. Όλα αυτά, βέβαια, θα μπορούσαν να βλάψουν και να κάνουν να φαίνεται χειρότερος ο λόγος που σας παρουσιάζω τώρα.

Γ2α. ἀνάγνωθι
ἀπαριθμοῖεν
ἀκούσεσθαι
μάλα
φανήτε

Γ2β. τοῦ μὲν προειρημένου ἅπαντος ἔρημοι γένωνται

Γ3α.

τῶν μεταβολῶν: αντικείμενο στο ρήμα ἀποστερηθῆ

τῶν προειρημένων: επιθετική μετοχή που λειτουργεί ως γενική αντικειμενική στο επίθετο ἔρημος και γυμνός

γυμνός: κατηγορούμενο στο υποκείμενο του ρήματος γένεται, ο λόγος

εἰκότως: επιρρηματικός προσδιορισμός του τρόπου στο ρήμα δοκεῖ

τοῖς ἀκούουσιν: επιθετική μετοχή που λειτουργεί ως δοτική προσωπική του κρίνοντος προσώπου στο ρήμα δοκεῖ

Γ3β. « Ἄπερ καί τόν ἐπιδεικνύμενον μάλιστ' ἄν βλάψειε » : Κύρια πρόταση κρίσεως καταφατική .

Ἡ αναφορική αντωνυμία ἄπερ στην αρχή περιόδου εισάγει κύρια πρόταση και μεταφράζεται με δεικτική αντωνυμία, αν δεν υπάρχει άλλη κύρια πρόταση στην περίοδο.

ἄπερ: υποκείμενο στο « ἄν βλάψειε » και στο « ἄν ποιήσειεν » (απτική σύνταξη).
τόν ἐπιδεικνύμενον: επιθετική μετοχή ως αντικείμενο στο « ἄν βλάψειε »
φαιλότερον: κατηγορούμενο στο υποκείμενο του απαρεμφάτου φαίνεσθαι
φαίνεσθαι: τελικό απαρέμφατο, αντικείμενο στο ρήμα « ἄν ποιήσειεν ».